

СТРУКТУРА ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Обґрунтовано економічну сутність категорії «економічний механізм управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства». Досліджено структуру економічного механізму управління фінансовими результатами промислових підприємств та розглянуто особливості ключових складових даного механізму.

Economic essence of the category «the economic mechanism of management of financial results of economic activity of industrial enterprise» has been substantiated. The structure of the economic mechanism of management of financial results of industrial enterprises and features of basic components of this mechanism are considered.

Ключові слова: фінансові результати, економічний розвиток, підсистеми управління фінансовими результатами, інструментарій, цільова стратегія, економічний механізм управління фінансовими результатами промислових підприємств.

Постановка проблеми. Активізація інтеграційних процесів, ймовірність настання другої хвилі економічної кризи здійснює свій вплив на економіку України, що вимагає адекватної реакції підприємств, які повинні забезпечувати підвищення рівня їх конкурентоспроможності, прибутковості, економічної безпеки та розвитку з орієнтацією на довгострокову перспективу діяльності. Отриманий суб'єктами господарювання фінансовими результат є ключовим економічним показником, що відображає не лише ефективність господарської діяльності, а й характеризує потенціал прибутковості, рівень економічного розвитку промислових підприємств. Дану обставину недооцінюють чи свідомо не враховують значна кількість управлінців промислових підприємств, які не приділяють належної уваги забезпеченню ефективного функціонування системи управління фінансовими результатами та досить часто використовують консервативні інструменти менеджменту. Вирішення цієї актуальної проблеми потребує реалізації науково обґрунтованого, системного і комплексного підходу, що дасть змогу оптимізувати функціонування системи управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств та удосконалити однойменний інструментарій менеджменту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Забезпечення ефективного управління фінансами підприємств шляхом формування відповідних механізмів менеджменту є предметом дослідження багатьох вчених-економістів, серед яких: А. І. Балабанов, В. В. Гринкевич, А. О. Єпіфанов, О. М. Ковалюк, А. М. Поддєрьогін, П. В. Пузирьова. Однак, науковий доробок даних економістів переважно зосереджений на дослідженні структури економічного і фінансового механізмів, а відтак проблема формування оптимальної структурної моделі економічного механізму управління фінансовими результатами промислових підприємств залишається недостатньо дослідженою, навіть приймаючи до уваги її вагомий науковий цінність та практичну значущість.

Постановка завдання. Мета статті полягає у дослідженні структури економічного механізму управління фінансовими результатами промислових підприємства. Для забезпечення реалізації даної мети було сформовано наступні завдання: 1) обґрунтувати економічну сутність поняття «економічний механізм управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства»; 2) визначити основні елементи економічного механізму управління фінансовими результатами промислових суб'єктів господарювання для забезпечення формування оптимальної структурної моделі даного механізму; 3) дослідити ключові елементи та їх взаємозв'язки в економічному механізмі управління фінансовими результатами промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Забезпечення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств є важливим стратегічним завданням для менеджерів даних суб'єктів господарювання, які повинні чітко усвідомлювати необхідність застосування комплексного та системного підходів до реалізації даного завдання, що дозволяє забезпечити його оптимальне вирішення. Управління фінансовими результатами підприємства є перманентним, ключовим процесом, ефективність якого впливає на успішність функціонування загальнокорпоративної системи менеджменту і темпи економічного розвитку промислових підприємств. Використання управлінцями консервативних підходів та інструментів у практиці фінансового менеджменту, що спостерігається на переважній більшості промислових підприємств є значною перешкодою на шляху до досягнення бажаних цілей та результатів, що категорично не відповідає постулатам сучасної концепції загальнокорпоративного управління. За даних умов, беззаперечною є нагальна потреба в оптимізації системи управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств шляхом реалізації науково обґрунтованого, ефективного комплексно-системного підходу до управління фінансовими результатами суб'єктів господарювання в довгостроковому періоді. Оскільки, реалізація такого підходу дозволяє забезпечити комплексну модернізацію усієї системи управління фінансовими результатами промислових підприємств на основі удосконалення структурних підсистем, інструментарію та процедур управління фінансовими результатами суб'єктів господарювання.

На наш погляд, для забезпечення оптимального управління фінансовими результатами промислових підприємств доцільно сформувати відповідну організаційно-управлінську структуру, що дозволить комплексно та ефективно реалізувати ряд завдань, функцій, принципів, методів, важелів, інструментів (інструментарію) управління фінансовими результатами в процесі функціонування даної структури для успішного досягнення її головної мети. Вважаємо, що найкраще задовольнити дані вимоги можливо шляхом побудови економічного механізму управління фінансовими результатами (ЕМУФР) господарської діяльності промислових підприємств та його гармонійного інтегрування в загальну систему менеджменту суб'єктів господарювання. Зауважимо, що даний механізм повинен задовольняти наступні умови: 1) відповідати цілям, завданням стратегічного розвитку підприємства; 2) забезпечувати ефективну реалізацію головної мети та ключових завдань управління фінансовими суб'єкта господарювання.

ЕМУФР промислового підприємства необхідно розглядати, як динамічну, гармонійно інтегровану в загальнокорпоративну систему менеджменту, цілісну та комплексну систему управління, функціонування якої сприяє забезпеченню економічного розвитку, підвищенню прибутковості, ринкової вартості суб'єкта господарювання в довгостроковій перспективі. З урахуванням даної умови, можна запропонувати наступне визначення ЕМУФР. Економічний механізм управління фінансовими результатами господарської діяльності промислового підприємства – це інтегрована в загальну систему менеджменту динамічна, цілісно-комплексна система управління, функціонування якої спрямоване на реалізацію її головної мети – забезпечення оптимального управління фінансовими результатами, що передбачає підвищення прибутковості, ринкової вартості та економічного розвитку підприємства впродовж довгострокового періоду.

Важливим етапом формування ЕМУФР промислових підприємств є формування та обґрунтування основних елементів його структурної моделі (табл. 1), які повинні забезпечувати оптимальне функціонування даного механізму в загальній системі менеджменту промислового підприємства. Для формування оптимальної структурної моделі ЕМУФР господарської діяльності промислових підприємств, необхідно більш детально розглянути особливості елементів даної структурної моделі.

Вважаємо, що для забезпечення ефективного управління фінансовими результатами суб'єктів господарювання доцільно здійснити поділ функцій та принципів управління на: 1) загальні, що відображають набір загальнонаукових принципів та функцій процесу управління загалом; 2) спеціальні – характеризують ключові функції та принципи управління фінансовими результатами, як окремої процедури управління в межах загальної системи управління.

Безумовно, ефективне функціонування ЕМУФР промислових підприємств неможливо забезпечити без відповідних методів та важелів, реалізація яких забезпечує процес управління фінансовими результатами суб'єктів господарювання. Серед основних методів управління фінансовими результатами виділяють наступні: ціноутворення, оподаткування, кредитування, фінансування, метод амортизації [1, с. 10; 3, с. 13]. В процесі управління фінансовими результатами підприємства, зазначені методи реалізуються шляхом дії відповідних важелів: 1) ціни, фінансові стимули, пільги, санкції; 2) розмір, ставки податків та зборів; 3) вид кредиту, сума кредиту, відсоткові ставки; 4) нерозподілений прибуток, статутний, резервний капітал; 5) амортизаційні відрахування [1, с. 12; 2, с. 56].

Таблиця 1

Основні елементи структури ЕМУФР промислових підприємств	
Основні елементи структурної моделі ЕМУФР промислового підприємства	
1. Організаційна підсистема управління фінансовими результатами	
Головна мета функціонування ЕМУФР	
Ключові завдання управління фінансовими результатами, що реалізуються в процесі функціонування ЕМУФР	
Суб'єкти управління фінансовими результатами (працівники СУФР) – виконавці завдань щодо управління фінансовими результатами	
Об'єкти управління фінансовими результатами (ОУФР) – економічні показники, які є об'єктами впливу в процесі реалізації працівниками СУФР рішень, пов'язаних з управлінням фінансовими результатами	
Функції управління фінансовими результатами: загальні, спеціальні	
Принципи управління фінансовими результатами: загальні, спеціальні	
Методи та важелі управління фінансовими результатами	
2. Підсистема забезпечення управління фінансовими результатами	
організаційне, ресурсне, інформаційне, правове, методичне, програмно-технічне	
3. Підсистема процедур управління фінансовими результатами	
Цільова стратегія управління фінансовими результатами підприємства	
Інструментарій управління фінансовими результатами	
4. Підсистема моніторингу та оптимізації управління фінансовими результатами	
5. Підсистема контролю управління фінансовими результатами	

Необхідною умовою успішного функціонування ЕМУФР промислових підприємств є наявність ефективної підсистеми забезпечення (організаційне, ресурсне, інформаційне, правове, методичне, програмно-

технічне), що сприяє формуванню важливих передумов для оптимальної реалізації інших підсистем управління фінансовими результатами в середовищі даного механізму. Підсистема процедур управління фінансовими результатами є базовим елементом структурної моделі ЕМУФР промислових підприємств, що здійснює найбільш вагомий вплив на ефективність функціонування даного механізму. Реалізація даної підсистеми в середовищі ЕМУФР відбувається шляхом комплексної взаємодії цільової стратегії та інструментарію управління фінансовими результатами, що дозволяє забезпечити розробку та виконання відповідних заходів менеджменту, спрямованих на оптимізацію управління фінансовими результатами діяльності промислових підприємств. Цільова стратегія управління фінансовими результатами відображає ключові напрями реалізації даного процесу, що спрямовані на оптимізацію управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання в середовищі функціонування ЕМУФР. Реалізація працівниками СУФР зазначеної стратегії передбачає використання адекватного інструментарію управління фінансовими результатами. Цільова стратегія та інструментарій управління фінансовими результатами є ключовими елементами процедур управління фінансовими результатами підприємства (рис. 1), комплексна та ефективна реалізація яких сприяє оптимізації управління фінансовими результатами в середовищі функціонування ЕМУФР промислових підприємств.

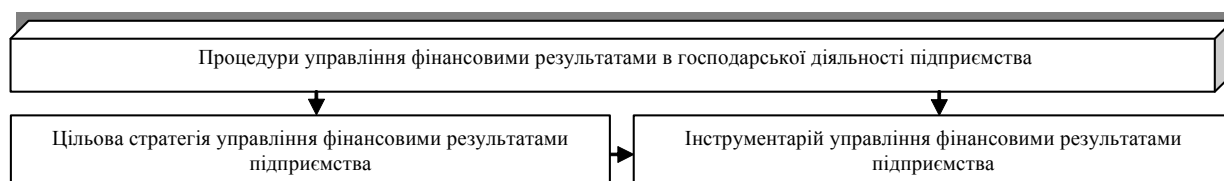

Рис. 1. Структура підсистеми процедур управління фінансовими результатами в ЕМУФР промислових підприємств

Для забезпечення ефективного функціонування організаційної підсистеми, підсистем забезпечення та процедур управління фінансовими результатами необхідна наявність перманентного моніторингу за функціонуванням даних елементів, оптимальністю їх взаємодії для оперативного виявлення будь-яких відхилень в середовищі ЕМУФР та реалізації адекватних управлінських рішень оптимізаційного характеру. Наявність виявлених за результатами моніторингу відхилень в середовищі функціонування ЕМУФР вимагає негайної реакції працівників СУФР щодо оперативної розробки та реалізації адекватних управлінських заходів, спрямованих на ліквідацію конкретної проблеми і створення необхідних передумов для оптимального функціонування ЕМУФР промислових підприємств.

Підсистема контролю є важливим елементом структурної моделі та важливою умовою забезпечення ефективного функціонування ЕМУФР підприємств. Така значущість процесу контролю обумовлена багатогранністю його ролі, як важливого фактора оцінки ефективності функціонування ЕМУФР підприємства та його підсистем, перманентного джерела оптимізації середовища функціонування даного механізму.

Відмітимо, що усі структурні підсистеми ЕМУФР промислового підприємства відіграють важливе значення для забезпечення оптимального функціонування даного механізму, однак, домінуючу роль виконує підсистема процедур управління фінансовими результатами, яка значною мірою впливає на ефективність ЕМУФР. Однак, реалізація процедур управління фінансовими результатами є неможливою без функціонування організаційної та підсистеми забезпечення, які гармонійно доповнюючи одна одну забезпечують ефективну реалізацію процедур управління фінансовими результатами в ЕМУФР промислових підприємств. Для оперативного виявлення будь-яких відхилень в процесі функціонування ЕМУФР, реалізації адекватних управлінських заходів, спрямованих на ліквідацію виявлених проблем, забезпечення оптимального функціонування ЕМУФР, передбачено функціонування підсистем моніторингу, оптимізації, контролю в середовищі ЕМУФР промислових підприємств.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Забезпечення оптимального управління фінансовими результатами промислових підприємств є стратегічно важливим завданням, для успішного вирішення якого необхідно сформулювати та впровадити в практику управління відповідний інструмент менеджменту, а саме економічний механізм управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємств, функціонування якого дасть змогу забезпечити стійке підвищення прибутковості, ринкової вартості та економічний розвиток промислових підприємств в довгостроковій перспективі. Проблеми забезпечення ефективного функціонування ЕМУФР в загальній системі менеджменту промислових суб'єктів господарювання складають наукову цінність подальшого їх дослідження.

Література

1. Єпіфанов А.О. Обґрунтування фінансового механізму підприємства / А.О. Єпіфанов, В.П. Москаленко, О.В. Шипунова // Фінанси України. – 2004. – № 1. – С. 3–11.
2. Ковалюк О.М. Методологічні основи фінансового механізму / О.М. Ковалюк // Фінанси України. – 2003. – № 4. – С. 51–59.

3. Пузирьова П.В. Управління фінансовим потенціалом підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук : спец. 08.00.04 / П.В. Пузирьова. – К., 2009. – 20 с.

Надійшла 20.12.2011; рецензент: д. е. н. Войнаренко М. П.

УДК 368.811.3

С. В. ВОЛОСОВИЧ

Київський національний торговельно-економічний університет

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІПОТЕЧНОГО СТРАХУВАННЯ

Визначено поняття та завдання інституційного забезпечення іпотечного страхування. Здійснено оцінку стану інститутів іпотечного страхування в Україні та запропоновано перспективи їх розвитку.

A concept and tasks of the institutional providing of mortgage insurance is certain. The estimation of institutes of mortgage insurance is carried out in Ukraine and the prospects of their development are offered.

Ключові слова: іпотечне страхування, інституційне забезпечення, бюро кредитних історій, іпотечні центри, колекторські компанії.

Вступ. Іпотечне кредитування в Україні є одним з тих напрямків ринку фінансових послуг, який динамічно розвивається та покликаний створити механізм довгострокового кредитування. Іпотека належить до важливих елементів фінансово-господарського механізму країн із розвинутою ринковою економікою, які сприяють виконанню зобов'язань позичальників перед кредиторами. Проте, як і будь-якій сфері життєдіяльності людини, іпотечному кредитуванню притаманна ціла низка ризиків. Таким чином, успішний розвиток іпотеки пов'язаний із високим ступенем захисту від ризиків, які притаманні кредитуванню. Одним із методів мінімізації ризиків виступає іпотечне страхування. Ефективне функціонування іпотечного страхування неможливе без існування певної системи інститутів.

Проблемам різних аспектів інституційного забезпечення іпотечного страхування присвячено праці Клапків М.С., Федорової Т.А., Ахвледіані Ю.Т., Годіна А.М., Фруміної С.В., Калівошка О.М., Субботович Ю.Л., Марченко Г.Ю. Проте, як правило, їх дослідження стосуються лише діяльності окремих інститутів іпотечного страхування, а проблемам формування та розвитку інституційного забезпечення іпотечного страхування в цілому приділяється недостатньо уваги.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сутності та структури інституційного забезпечення іпотечного страхування в Україні, виявлення його проблем та перспектив розвитку.

Результати дослідження. Розвиток іпотечного страхування супроводжується формуванням системи інститутів, що пов'язані між собою складними відносинами. Інституційне забезпечення – це утворення нових або реорганізація (удосконалення) існуючих інституцій (структур), а також дії щодо кадрової підготовки з метою організаційного забезпечення діяльності цих інституцій [1]. Таким чином, можна визначити інституційне забезпечення іпотечного страхування як утворення нових або удосконалення діючих структур та дії щодо їх кадрового забезпечення з метою забезпечення функціонування іпотечного страхування.

На наш погляд, основними завданнями інституційного забезпечення іпотечного страхування є сприяння реалізації іпотечних кредитних та страхових продуктів; оцінці та мінімізації страхових ризиків, реалізація яких впливає на захист інтересів суб'єктів іпотеки.

На нашу думку, для дослідження впливу інституцій на розвиток іпотечного страхування їх доцільно поділити на:

- базові інститути, до яких належать кредитні установи, що надають іпотечні кредити, страхові компанії, що здійснюють страховий захист суб'єктів іпотеки, Державна іпотечна установа;
- інститути інфраструктури іпотечного страхування, до яких належать бюро кредитних історій, оцінювачі, нотаріуси, ріелторські компанії, іпотечні центри, фінансові консультанти, колекторські компанії.

До кредитних установ, що задіяні в іпотечному кредитуванні, належать банки, кредитні спілки, ломбарди. Зрозуміло, що найбільшу частку на ринку іпотечного кредитування в Україні займають банки. Відповідно до статті 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність» від 7.12. 2000 р. № 2121-III банк – це юридична особа, яка має виключне право на підставі ліцензії НБУ здійснювати в сукупності такі операції: залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб. В Україні кількість зареєстрованих банків за 2005–2010 рр. залишається відносно стабільною: на кінець 2005 р. їх кількість становила 186, 2006 р. – 193, 2007 р. – 198, 2008 р. – 198, 2009 р. – 197, 2010 р. – 194. Протягом 2006–2008 рр. спостерігалась тенденція до зростання обсягів наданих іпотечних кредитів. Так, якщо станом на 31.12.2006 р. обсяг іпотечних кредитів, наданих комерційними банками своїм клієнтам, становив 31030 млн грн, на 31.12.2007 р. – 122179 млн грн, то вже на 31.12.2008 р. – 222609 млн грн Проте, вже на 31.12.2009 р. обсяг іпотечних кредитів вже впав до 208405 млн грн, а на 31.12.2010 р. – до 185233 млн грн внаслідок майже повного припинення іпотечного кредитування у результаті фінансової